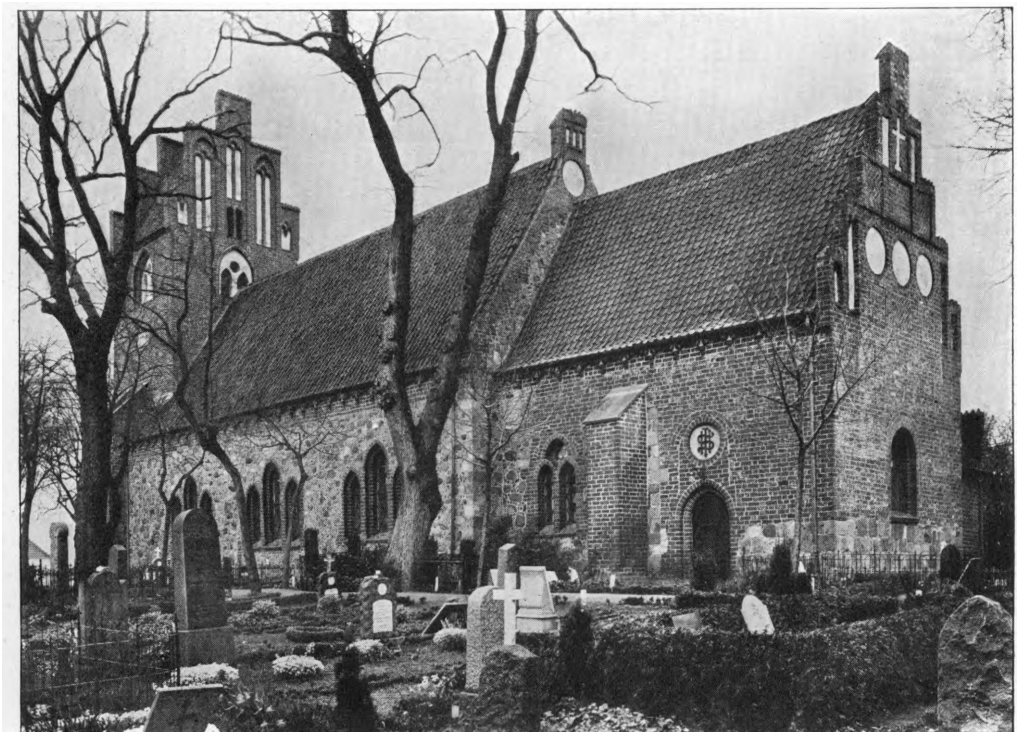

V. H. 1931

Fig. 1. Sværdborg. Ydre, set fra Sydøst.

SVÆRDBORG KIRKE

HAMMER HERRED

Kirken gik ved Mageskifte af 2. Marts 1689 fra Kronen over til Christian Lindenov til Restrup (Aalborg Amt) og Anna Elisabet Lindenov, Axel Urnes til Bækkeskov, og skiftede i Tiden 1708—14 gentagne Gange Ejere. 1714 købtes den af Sognepræsten Hans Schade, hvis Enke 1752 afhændede den til Etatsraad H. L. v. Kløcker, Borgmester i København. 1761 erhvervedes den af Otto Thott til Gaunø[1], og fra Baroniet overgik den til Selveje 1. Juli 1910.

Kirkebyen, nær Sognets Nordgrænse, skal ifølge Traditionen være afbrændt af Svenskerne og tidligere have ligget noget sydøstligere og afsondret fra Kirken. Kirkegaardsmuren er en nyere, hvidkalket Murstensmur, paa ret høj Fod af kløvet Kamp.

†*Kirkeladen.* Den ene Ende, som Kirken havde til Pakhus, blev repareret 1668—69 (Rgsk.).

Bygningen, der er stærkt præget af en nymodens Istandsættelse 1864—69, har Kor og Skib fra romansk Tid, begge med noget yngre Forlængelser. Fra sengotisk Tid stammer Sakristiet paa Korets og Dobbeltkapellet paa Skibets Nordside samt Taarnet.

Den *romanske Granitkirke,* Kor og Skib, har paa Grund af de nævnte Ombygninger mistet sine Gavle mod Øst og Vest. Da Korets Vinduer har siddet paafaldende langt mod Øst, er det ret sandsynligt, at Kirken har haft Apsis. Murværkets raa Marksten er ikke ordnede i regelmæssige Skifter, men lagte hulter til bulter, og i Fugerne er der indsat Skærver og Flækker, en Teknik, der utvivlsomt delvis er oprindelig, selvom den maa være yderligere fremhævet ved den nymodens Istandsættelse og fra første Færd sikkert har været dækket af Mørtelpuds. I Hjørnerne, af hvilke Korets og Skibets østre er bevarede, sidder Hjørnekvadre, og *Kridtkvadre* er brugte til de to eneste kendelige romanske Enkeltheder, Korets helt tilmurede, 129 cm høje Nordvindue, og Skibets lukkede, stærkt ødelagte Syddør (Fig. 3). Skønt kun Vestkarmen er

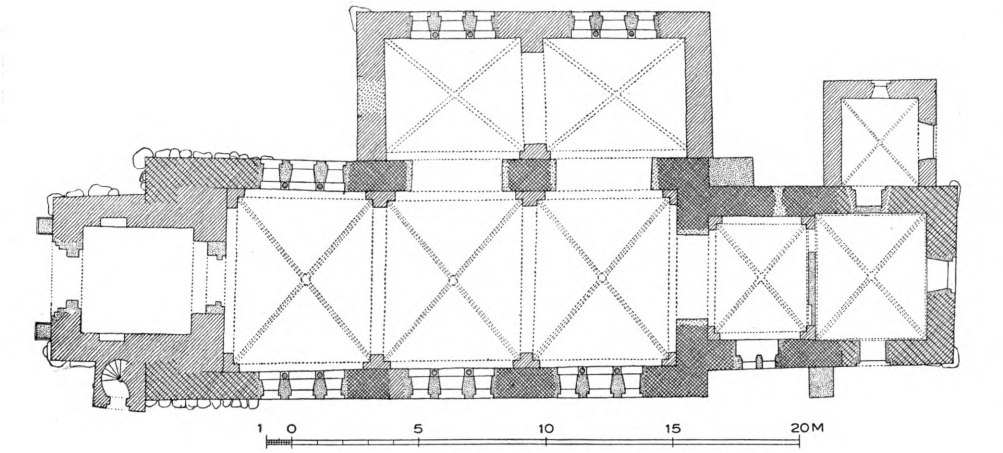

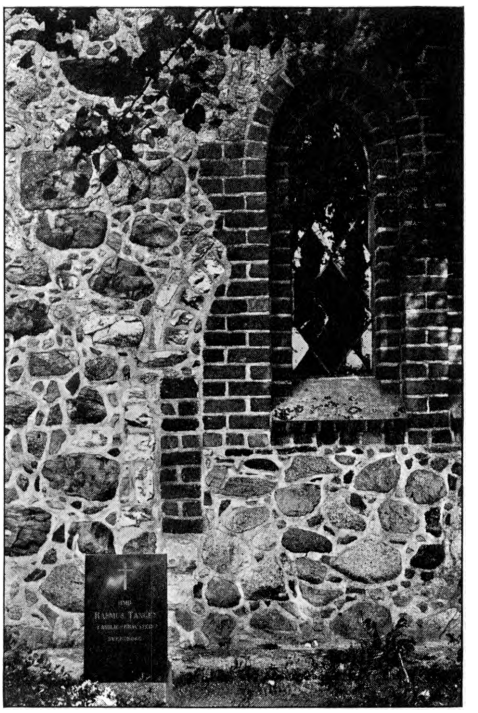
Fig. 2. Sværdborg. Plan. 1:300. Maalt af Th. Havning 1917 (Aage Roussell 1930).

bevaret, ses det, at Døren har haft Rundbue med Prydskifte over Stikket og med en uprofileret Kragsten under Buefoden. Kragstenen hviler nu paa et meterhøjt Stykke Murværk af Munkesten, der fylder en dyb Fals, hvori der maaske har staaet en romansk Søjle. Skibets Murhøjde er 5,30 m. Paa Triumfgavlens Østside er der i Mørtelpudsen bevaret Aftryk af det romanske Tagværks Spær.

Paa et meget tidligt Tidspunkt har man nedbrudt den gamle Vestgavl og tilbygget den romanske *Vestforlængelse,* hvis Mure paa Grund af Terrænets Fald mod Vest har fremtrædende Syldsten. Iøvrigt svarer Murtekniken til den oprindelige Stenkirkes. Vesthjørnerne er kvadersatte, og den eneste synlige Vinduesrest, en Stump af Nordvinduets Bue, er af Kridtsten. Døre har der næppe været i Tilbygningen, hvis Vestgavl for største Delen er forsvundet ved Taarnets Opførelse.

Senromanske og gotiske *Ombygninger,* af Munkesten i Munkeskifte. *Korets Østforlængelse* er rimeligvis tilføjet allerede i *senromansk* Tid. Over Sylden

ligger et lille Kridtstensskifte og tre Rækker Granitkvadre, saa at Munkestenene kun viser sig i Murenes øvre Dele. Granitkvadrene kan stamme fra den oprindelige Kirke, men Materialernes Fordeling minder om S. Mortens Kirke i Næstved (S. 132), og det samme gælder Rester af Rundbuer med Prydskifter af Løbere, over de nuværende Vinduer. Taggavlen har en Tid kun haft tre Højblændinger. Ved en sengotisk Forhøjelse efter Aar 1500 forsvandt disses Toppe, og Felterne tilmuredes, delvis i sirlige Mønstre (Korsfletninger og Zigzag). Gavlens senere Dele har under ni Kamtakker et vandret delt Blændingssystem: tre Cirkler flankeres af Højfelter med Konsoller under vandret Afslutning, et Savskifte og derover Firkanter, af hvilke den ene omfatter et svagt fordybet Kors. Samtidig med Gavlforhøjelsen fik hele Koret en kraftigt udkragende Fladbuegesims, støttet af facetskaarne Konsoller; bag Sakristiets Tag ses, at Buefelterne oprindelig har staaet hvidkalkede. Det Indre overdækkes af et Hvælv, hvis Vægbuer markeres af ret kraftige Rundstave, og hvis Ribber har en svær, rundstavagtig Pærestav (som i Mogenstrup, Skibets Hvælv), men dog nærmest Skæringspunktet er retkantede (Helstensribber med Topblok). Efter Typen at dømme er Hvælvet ældre end Murenes Forhøjelse og rimeligvis det første Led i Kirkens Overhvælvning, men en sikker Afgørelse af Forholdet mellem Korets to Hvælv vanskeliggøres ved, at Korforlængelsen 1869 blev afskilret til Sakristi, hvad den maaske ogsaa har været i den senere Middelalder.

V. H. 1931

Fig. 3. Sværdborg. Vestkarm af Skibets gamle Syddør.

De vestligere *Hvælv* tidsfæstes ved de bevarede Kalkmalerier til o. 1425—50. Korhvælvets Hjørnepiller har rundstavprofilerede Kragbaand, og dets Ribber er skarpryggede (ingen Overribber, men Rester af Topblok). Skibets tre Hvælv, hvis Vægpiller mangler Kragled, har pærestavprofilerede Ribber (som Mogenstrup Korhvælvs, S. 751), der mødes i Topfirkanter. Samtidig med Hvælvslagningen er Korbuen gjort spids.

Allerede før Skibets Overhvælvning har man paabegyndt Opførelsen af *Taarnet,* der mod Sædvane er halvvejs bygget ind i Forlængelsens Vestende og saaledes ikke hviler paa dennes Vestgavl. Taarnrummet, der nu er indrettet

til Vaabenhus og stærkt moderniseret, har haft spids Taarnbue og overdækkes af et Tøndehvælv i Længderetning Øst—Vest; om dets Alder kan der intet sikkert oplyses; rimeligvis er det indbygget paa Renaissancetiden (Oversiden moderne overpudset). *Trappehuset,* som maaske ikke er helt samtidigt med Taarnet, havde endnu 1914 over Døren et nu fjernet Fladbuestik i Spidsbuefeltet. Mellemstokværket, under hvis Gulv der er fladbuede, dybe Nicher ind til Resterne af den senromanske Vestgavls Murværk, har i Væggene fladbuede Spareblændinger, Klokkestokværket fire spidsbuede Tvilling-Glamhuller med Cirkelglug i Spejlet. De femtakkede Gavle har fem dybe, spidsbuede Højblændinger, tvillingdelte med Spærstik og Toprude; i de tre højeste gaar Midtstavene tilbunds, i de to yderste hviler Tvillingstikkene paa afrundede Midtkonsoller. Tagværket er af Eg, men fornyet i Renaissancetiden.

Skibet har paa Triumfgavlen faaet en lav Kam, hvis Toptinde er prydet med tre Smaablændinger over et Cirkelfelt, og paa Langmurene Gesimser, som erindrer om Køngs; paa Sydsiden er der en Fladbuegesims som Korets, paa Nordsiden en Trappefrisegesims, hvori Felterne og det øverste Murskifte har staaet med hvid Kalkning, der bag Udbygningernes Tag er ganske frisk. Ogsaa Tagværkerne i Kor og Skib synes jævnaldrende, af Dragerstolstype med Huljerns Stregnumre og Tegn.

Sakristiet paa Korets Nordside, nu Ligkapel, har et spidsbuet, falset, i Lysningen ændret Nordvindue og Rest af et lignende over den nye Østdør. Den femtakkede Gavl har fem spidsbuede Højblændinger. Rummet, hvis gamle Dør til Koret er tilmuret, overdækkes af et Hvælv med Kvartstensribber. Tagværket er af Krydsbaandstype.

Skibets to Nordkapeller, utvivlsomt Kirkens yngste Tilbygninger, er komponerede paa lignende Maade som Tilbygningerne til Præstø Kirke. Det vestre Tvillingkapel har tjent som Vaabenhus; en bred Norddør er ødelagt af det moderne Vindue. Af oprindelige Vinduer ses kun et tilmuret Vestvindue med svagt spidsende Fladbue. Flankemurene har Trappefrisegesims som Skibets Nordmur, de to elleve-takkede Taggavle etagedelte Blændinger med Smaacirkler mellem Fladbuefelter. Rummene, der forbindes indbyrdes og med Skibet ved spidsbuede Arkader, overdækkes af Hvælv med Halvstensribber.

Et *†Vaabenhus* ved Kirkens Sydside blev nedrevet i 1860'erne.

Kirken staar, efter Istandsættelsen 1864—69 (Arkitekt: V. Dahlerup), med rensede Mure, hvis Blændinger er pudsede og hvidkalkede, og med teglhængte Tage. De tregruppede, spidsbuede, moderne Vinduer har Munkestenskarme og Støbejernsstel med delvis kulørt Glas. Over den nye Vestportal staar i Jernankre paa Taarnmuren: EAB TRT 1869 (Elisabeth Adelgunde Bülow, Tage Reedtz Thott). Det i Korforlængelsen indrettede Sakristi er skilt fra Skibet ved en nypudset Mur. Kirkens Indre er gulligt kalket.

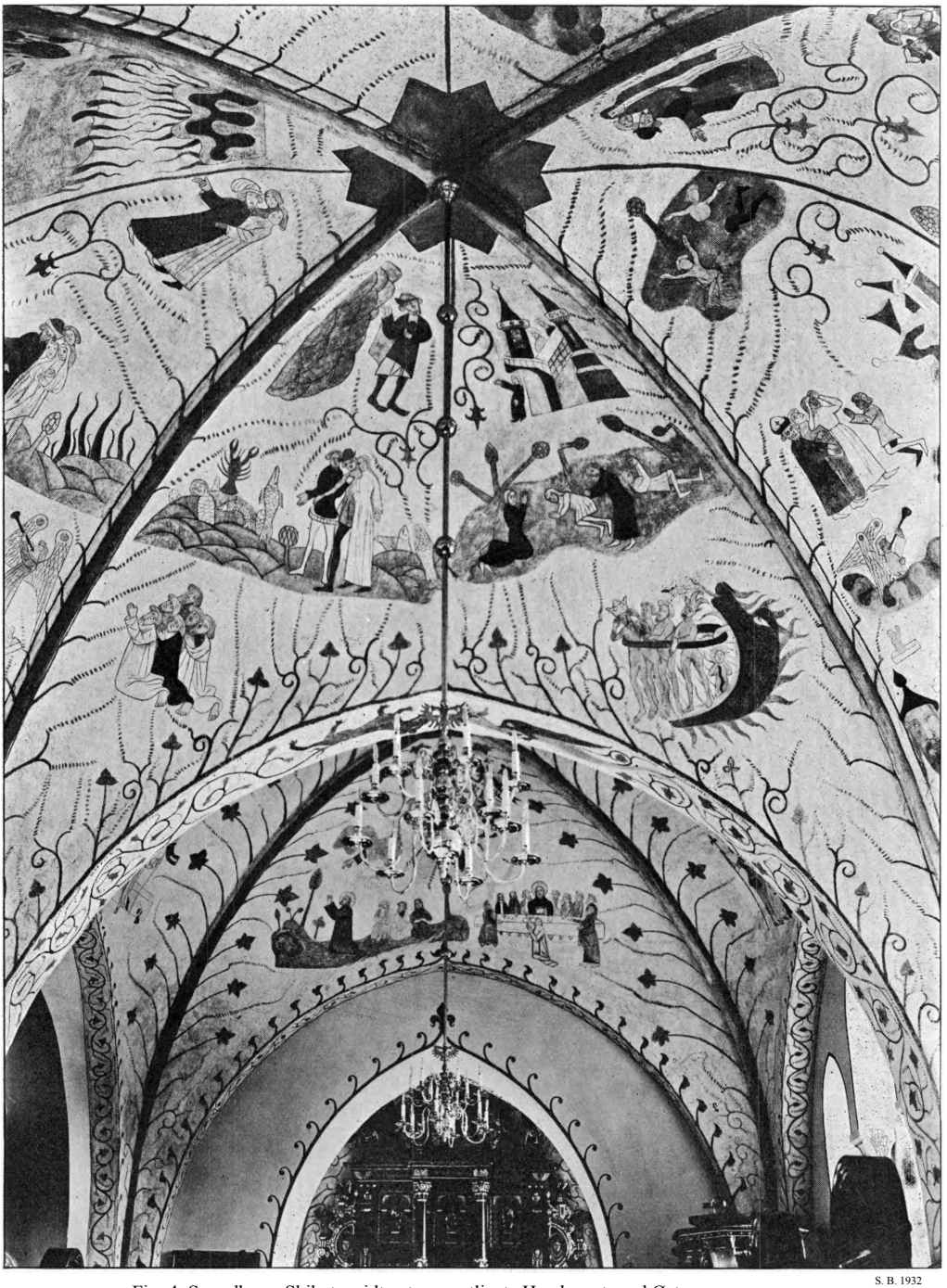
KALKMALERIER

Ved Kirkens Hovedistandsættelse i 1860'erne fremdroges Kalkmalerier fra o. 1425—50 paa Korets og Skibets Hvælv[2]. Kunstnerisk set temmelig ubehjælpsomme har de ikke ringe ikonografisk Interesse.

Paa Korhvælvets, af Altertavlen delvis skjulte Østkappe (Fig. 6) ses Kristus som Verdensdommer, indrammet af en stjernefyldt Mandorla, der flankeres af to knælende Grupper, den søndre Helgener, den nordre Helgeninder. Dets tre andre Kapper skildrer Frelserens Barndomshistorie. Nordkappen: Bebudelsen, Marias og Elisabeths Møde, Fremstillingen i Templet. Sydkappen: de hellige tre Kongers Tilbedelse (foroven en stor Engel, svingende et Røgelseskar). Vestkappen: Flugten til Ægypten, Kong Herodes paa sin Trone og øverst Barnemordet i Bethlehem, repræsenteret ved een Kriger og eet Barn.

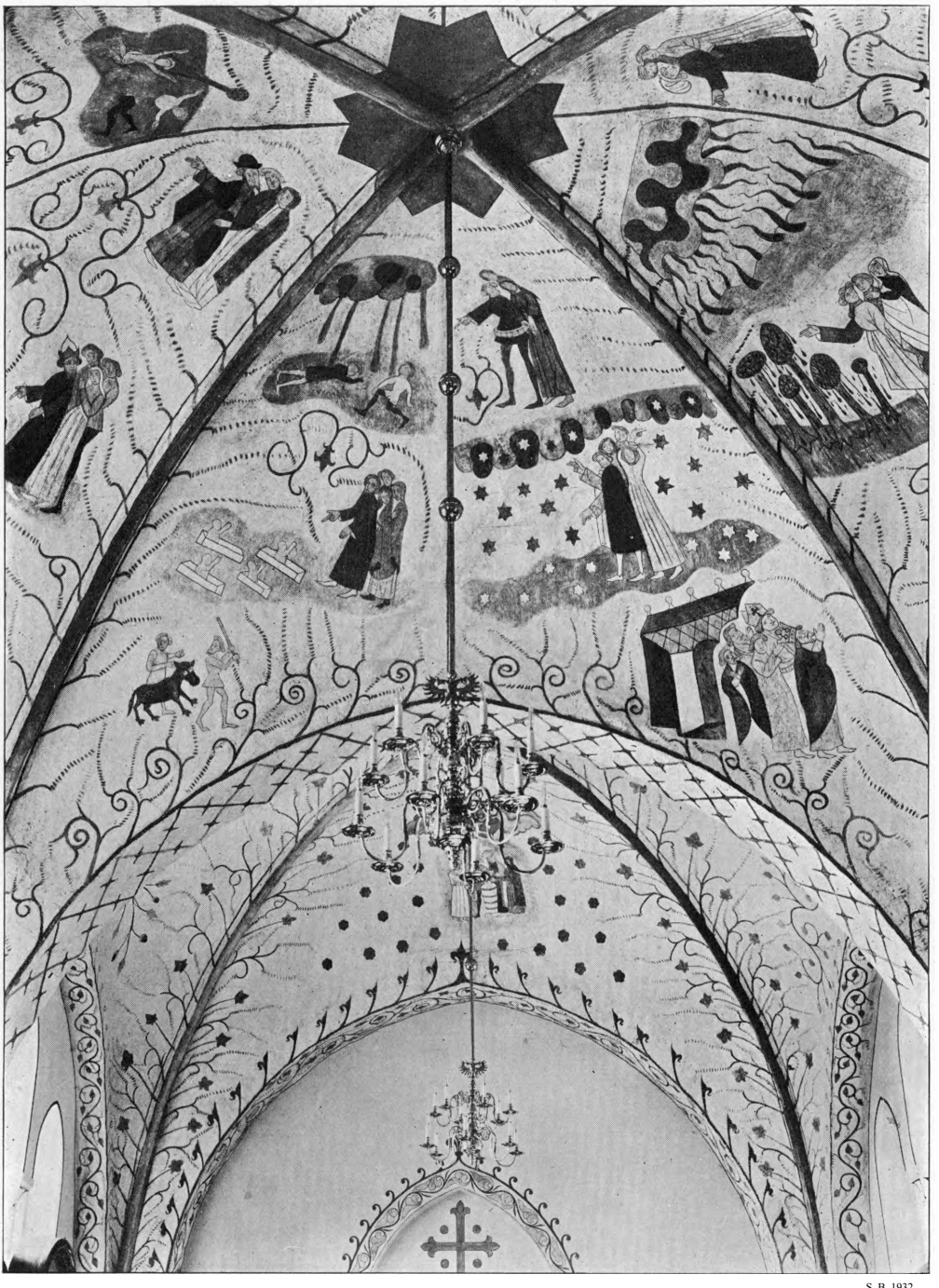
Skibets østre Hvælv indeholder Billeder af Lidelseshistorien. Østkappen (Fig. 4): Indtoget i Jerusalem og derunder: Bønnen i Getsemane og Nadveren (kun ti Apostle, den ene knælende foran Bordet). Sydkappen foroven: Kristus for Yppersteprasten (klædt som Biskop, med Krumstav), forneden: Tilfangetagelsen (? meget utydeligt) og Kristus for Pilatus. Vestkappen: Tornekroningen, forneden Hudfletningen og Korsdragningen. Nordkappen: forneden Kristus paa Korset, Maria og Johannes, og Opstandelsen, foroven Nedfarten til Dødsriget (Mand og Kvinde i et Helveduhyres Gab).

I Skibets Midthvælv er Kapperne lodret delte af røde Streger, og derved er der blevet Plads til talrige apokalyptiske Billeder, som for største Delen ikke illustrerer Johannes' Aabenbaring, men viser en Række Begivenheder, som ifølge Middelalderens Forestillinger skulde gaa forud for Dommedag. Ligesom i trykte Billedserier af disse »femten Tegn paa Verdens Undergang« ledsages de enkelte Scener af Personer, der peger paa Naturkatastroferne. Maleren har ikke overholdt den gængse Rækkefølge, som iøvrigt altid har været saa usikker, at Numrene paa de enkelte Tegn kun kan nævnes med Forbehold, og Femten-Tallet er ikke fuldstændigt. I Østkappens nordre Del (Fig. 4) ses øverst det første Tegn: Havet hæver sig højere end Bjærgene og staar som en Mur, og derunder det tredje Tegn: Havdyrene skriger; en rød Hummer og Fisk, af hvilke de to har Menneskehoveder, hæver sig op over Bølgerne. I Nordkappens østre Del (Fig. 4) det fjerde Tegn: Vandet flammer med Ildsluer, og i den vestre Del det femte Tegn: Træerne sveder Blod, samt øverst det fjortende Tegn: Ilden fortærer Himmel og Jord (Fig. 4). I Vestkappens nordre Del (Fig. 5) det tolvte Tegn: Stjernerne falder fra Himlen ned paa Jorden, i søndre Del det ellevte Tegn: alle Grave aabner sig, og derover en Blodregn, der fra Skyer falder ned over liggende Mænd. I Sydkappens vestre Del det andet Afsnit af det femte Tegn: Markens Dyr og Fugle, som

S. B. 1932

Fig. 4. Sværdborg. Skibets midterste og østligste Hvælv, set mod Øst.

S. B. 1932

Fig. 5. Sværdborg. Skibets midterste og vestligste Hvælv, set mod Vest.

ikke tør æde, i østre Del (Fig. 4) det sjette Tegn: Jordens Bygninger styrter sammen, og derover det ottende Tegn: Jorden opsluger Menneskene. I Østkappens søndre Del (Fig. 4): Mennesker, som falder om, Træer, som vælter og knækker, og derover en Borg med Tilskuere, der dog snarest hører med til Fremstillingen af det første Tegn. Billederne af selve Verdensdommen maa nøjes med Pladsen i de nederste Kappeflige og er udstykket i Smaapartier. Kristus foran Regnbuen i en Mandorla, der omgives af Basunengle, og de døde i Gravene ses i Nordkappens østre Del; hertil slutter sig til begge Sider knælende Grupper, Salige ved Himmeriges Borg og Fordømte i Helvedes Gab samt (i Sydkappen) de dødes Opstandelse ved Basunernes Lyd. I Kappefligene ved Sydvesthjørnet findes endelig to Smaabilleder, hvis Sammenhæng med den apokalyptiske Serie ikke kan forklares. Den ene viser fem tætstillede Personer: Brudgommen og den kronede Jomfrubrud, som føres sammen af en Mand i fodlang Dragt, rækker hinanden Haanden. Den anden (Fig. 5) bestaar af to Mænd, af hvilke den ene svinger en Stok mod Hovedet af en Ko. Da de to Billeder har deres Plads lige over den gamle Syddør, og da Sammengivningen fandt Sted udenfor Kirkedøren, er det sikkert en Bryllupsscene og Forberedelsen til Gildet, som ses her.

Vesthvælvet, som iøvrigt kun er ornamentalt dekoreret, har i Vestkappen (Fig. 5) en lille Daabsscene med en hvidklædt Præst, tre Personer og et nøgent Barn over Fonten, der ligner et Bødkerkar, alt under Helligaandsduen og Herrens Haand. Billedet tyder sikkert paa, at Døbefonten har haft Plads i Kirkens Vestende.

Ribberne, der er ensfarvede, gule eller røde, med skiftende Toprosetter, ledsages af Stregstilke med Naturblade og Slyngtraade. Paa en af Gjordbuerne er en Drage og en Løve, hvis Haler løber ud i Ranker.

Figurstilen er meget naiv og ubehjælpsom; saaledes er de lange Klædebon vandret afskaarne. Farverne er rødt, gult, grønt og graablaat; Figurkonturerne alle røde.

INVENTAR

Alterbord, flyttet og nymuret 1869. Paa det nye Alterfløjl sidder et Metalkors med Sølvstjerne, som i Roholte.

†Alterklæde og †Alterdug blev 1667—68 bestilt hos Fru Helweg Reedtz i Næstved; hun leverede s. A. en silkesyet Alterdug for 10 Dlr. (Rgsk.).

Altertavle (Fig. 6) i Højrenaissancestil 1601, sikkert af Bertel Snedker i Vordingborg. Seksfelttypen er beriget ved, at der foran Midtfaget over dobbelte Postamenter staar korinthiske Storsøjler, som bærer et Gesimsfremspring med Topstykket. Bag de to frie Søjler er der »Gulerodspilastre«, og Storstykket

flankeres af anselige Hermer. Paa de to Postamentfremspring, foran Fodstykket, er der flade Nicher med to Apostelfigurer, i Topfeltet Kristi Opstandelse og i Topgavlen en velsignende Gud Fader. Over Storgesimsens yderste Hjørner

V. H. 1932
Fig. 6. Sværdborg. Altertavle 1601.

staar to fladt skaarne Engle; paa Storvingerne Englebørn og to Fugle, Fønix og Pelikan, og under dem hænger to Adelsvaaben, henvisende til Henrik Lykke, Lensmand paa Vordingborg, og Fru Karen Banner. De i de seks Arkadefelter indsatte Kvindefigurer, der forestiller Dyder, er senere Tilføjelser; de to i Midtpartiet, Fromhed og Kærlighed, vistnok skaarne 1869, de fire andre, Tro, Retfærdighed, Haab og Klogskab er ligesom de to Engleansigter over

Hermekapitælerne Snitværker fra o. 1650, i Abel Schrøders Manér og rimeligvis stammende fra en forsvunden Prædikestolshimmel. Mellem Søjlepostamenterne er paa en Høj med Dødningehoved stillet et Krucifiks, hvis lille Kristusfigur maaske ogsaa er fra Baroktiden, men skaaret efter et sengotisk Forbillede. Disse senere Snitværker fandtes ikke paa Tavlen 1755, da den endnu havde malede Indskrifter, øverst »Christianus Quartus Rex Daniæ Anna Catharina Regina Daniæ«, midt paa (i de seks Felter) Nadverordene paa Latin, Tysk og Dansk, forneden Johs. 6,53—54 og 3,16, samt til Siderne: »Ao 1601 blev denne Tavle malet i Næstvid af Jens Olsen Maller«, »Ao 1601 blev denne Tavle rejst i Her Søffren Jørgensen Horsens hans Tiid«. Den gamle Staffering blev fuldstændigt fjernet 1869, hvorefter Tavlen stod i Egetræets Farve, indtil den 1931 fik en ny Staffering[3].

En gammel **Altertavle,* med Jomfru Maria og Barnet, stod 1862 ved Døbefonten. 1755 var den »oprejst neder i Kirken« og bar Indskriften: »Oluf Maller i Nestvid Ao Divi MDXVII« (1517). Rimeligvis er det denne Tavle, der fra Gavnø nu er kommet til Næstved Museum, og i saa Fald er dens Snitværk gjort af Næstved-Krucifiksmester (St. Fuglede-Mesteren).

Altersølv. Kalk, 19 cm høj, med ottetunget Fod, ottekantet Skaft og flad, med Hulstave bladdelt Knop, i hvis Rudefelter er graveret Versaler: »Jesus Ao 1662«; under Foden Næstveds Bymærke og Mestermærke for Dionys Willadsen (Olrik 610). Paa den senere Kumme er graveret: »Otto Thot 1764«. *Disk* med graveret Cirkelkors og »Otto Thot 1764«; utydelige Stempler: Næstveds Bymærke og Mestermærke HMS (Olrik 617). *Oblatæske* af kbh. Prøvesølv 1859 med graveret Alliance-Vaaben, »Sverborg Kirke 1859« og »Reedtz-Thott«; Mestermærke: Michelsen. *Sygekalk,* 14 cm høj, af lignende Type og med samme Mærker som den store Kalk. Foden er dog kun svagt delt ved Hulstave. I Knoppens Rudefelter er graveret Versaler: »Jesus Ao 1667«. Tilhørende *Disk* med svagt sekstunget Bund og Cirkelkors, uden Stempler. Lille buget *Vinbeholder* af Sølv, med Skruegemme til Oblater, uden Mærker. 1666—67 gjorde Dinis Guldsmed i Næstved for 32 Dlr. 1 Mark en lille Kalk og Disk af forgyldt Sølv og en lille Sølvflaske til at besøge de Syge med, eftersom det forrige af Fjenderne blev bortrøvet (Rgsk.).

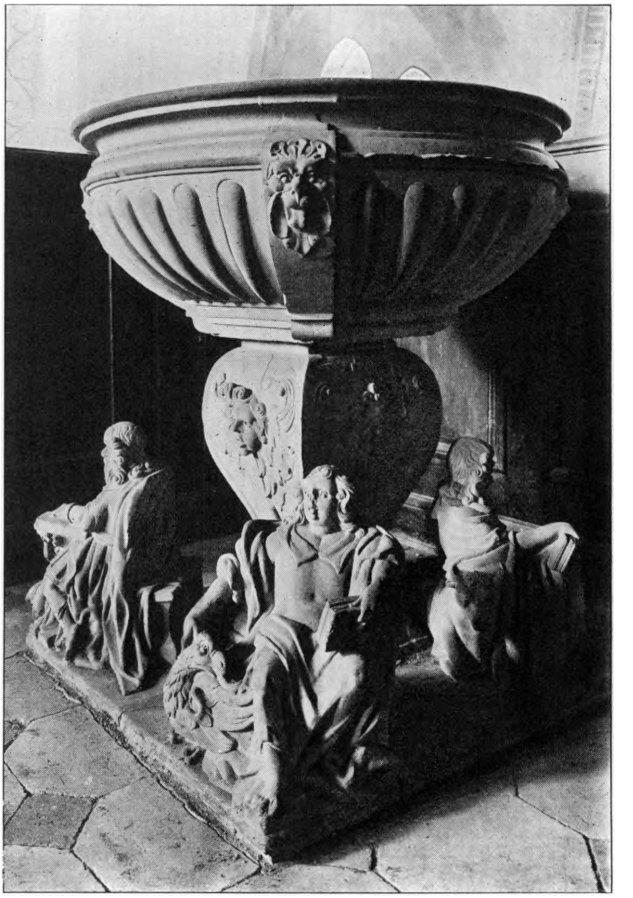
Alterstager, 54,5 cm høje, balusterprofilerede, fra o. 1600—25.

Korbuekrueifiks. En paa Loftet henliggende Figur, 162 cm høj, vistnok fra 1300'erne, har snoet Tornekrone over det glatte, midt over Panden skilte Haar, smaa, ret udstaaende Øren, aabne Øjne med konveks Øjensten, lille smilende Mund og kort Skæg. I den brede Hals er der en vandret Kile, og Hovedet sidder nu daarligt paa det kraftige Legeme, der har halvlangt Lændeklæde, svære, svagt bøjede Ben og krydslagte Fødder. I Begyndelsen af 1800'erne er Figuren malet over ældre, tyk Kridtgrund og hele Korstræet

fornyet. 1833 faldt den korsfæstede ned fra sit Stade og blev fundet næsegrus paa Gulvet (Kaldsbog). 1755 læstes paa en Bjælke tværs over Kordøren et dansk Skriftsted (Esaias 53,5) og Aarstallet 1655.

Krucifiks, nu ophængt i Sakristiet. Den lille, 41 cm høje Figur er af gængs sengotisk Type fra o. 1500; Hovedet er bøjet stærkt til højre, Øjnene lukkede. Korstræet ender i kvadratiske Plader, hvis Evangelistsymboler ligesom Glorieskiven er moderne tilføjede. Renset Eg.

Font (Fig. 7) af Sandsten, i Senrenaissance, fra o. 1625. Kummens Tvm. 82 cm. Formen minder om Vordingborg-Fonten (S. 182), men Detaillerne er afvigende, og om Foden er placeret fire siddende Evangelist-Statuetter. Stenens Maling blev fjernet 1869. Fonten har staaet i Skibets nordøstre Hjørne, omgivet af et Tralværk, med latinsk Citat af Kirkefaderen Ambrosius og Aarstallet 1663 (Kaldsbog og 1755-Indberetning). Om den middelalderlige †Fonts Plads se S. 826.

Hude 1904

Fig. 7 Sværdborg. Font.

Fad af sydtysk Arbejde, 62 cm i Tvm., med det habsburgske Rigsvaaben, omgivet af Hjort og Hund-Frise i Bund og paa Rand. *Tinkande,* vistnok fra 1869.

Prædikestol, fra o. 1600, af lignende Arbejde som Altertavlen. Hjørnerne med deres stive Hermer er vinkelbrudte, Postamentet er dobbelt ligesom paa Vordingborg-Stolen; Storfelterne har Æggestavrammer og Arkader svarende til Altertavlens. Underbaldakinen ender i et nedadvendt Løvehoved. Foran hvert af Stolens fem Fag er senere anbragt store Figurer, Kristus og Evangelisterne, staaende paa bruskbarokke Ornamentkonsoller, alt af Abel Schrøder. 1664—65 nedtog Abel Billedsnider Prædikestolshimmelen og flyttede den højere i Vejret, »da man ikke kunde staa ret udi den« (dvs. Prædikestolen).

For dette samt andet, han reparerede paa den og nogle udskaarne Billeder, som kom derpaa til Zirat og Beprydelse, fik han 36 Dlr. (Rgsk.). De kassetteværksskaarne Plader i de nederste Postamentfelter er sikkert først paasatte 1869, da Egetræet rensedes for alle Farver og Opgangen fornyedes. 1931 har Stolen faaet ny Staffering[3]. 1755 stod paa Prædikestolen: »Bogstaven ihjelslaar, men Aanden gør levende. Anno 1667 er denne Prædikestol stafferet, og da var Hr. Hans Clausen Sognepræst«. Paa den nu forsvundne Himmel var et dansk Skriftsted (Matth. 5,48). Regnskabet 1666—67 oplyser, at Arbejdet udførtes af Hans Maler og hans Svende for 60 Dlr. Til Pinsehøjtiden blev han aget til Næstved.

Stolestader fra 1869, egetræsmalede. Paa Gavlene i Skibets to Østfag sidder dog Pilastre fra o. 1650, med bruskbarokke Fladsnitranker, de fleste ret naivt skaarne, men enkelte elegantere gjorte. Topstykker findes i Gaunø Kapel (S. 778). †*Skriftestol*, nævnt 1755, med dansk Skriftsted (Matth. 18,18) og CRS HHS 1664. †*Pulpitur*. Den, som har Indseende med Ungdommen paa Pulpituret, fik hvert Aar 3 Mark (Rgsk. 1666—67).

Dør, jernbunden. Beslaget, der foroven afsluttes med en Rundbue, deler Dørfladen i en Mængde smaa Firkantfelter. Alle Baandene er zigzagridsede; paa et Tværbaand over Dørringen er indhugget Bomærker og 1593. Nu i Ligkapellet.

Taarnur fra 1700'erne, ikke i Gang. †*Seferværk* blev istandsat 1666 (Rgsk.). Aaret efter blev Abel Billedsnider hentet fra Næstved for at tage Maal og bese, hvor Solskiven kunde sidde paa Kirken, Rasmus Sejermager for at tage Maal af, hvor han kunde udføre Viseværket fra Sejerværket og til Solskiven. Abel fik 45 Dlr. for Solskiven og en †*Ligbaare*. Solskiven blev stafferet af Hans Maler, der ogsaa anstrøg Ligbaaren og malede Pulpituret (Rgsk.).

Klokker. 1) Mellem Buefriser med tidselagtige Liljer og Blomster: »Gud wære med dig fromme Volche sum meg til denne Kirche haffer gifvet Anno 15□ 8«. Tvm. 78 cm.

2) Mellem Akantusbladfriser: »Soli Deo Gloria me fecit Johan Gotlib Ritzmann Copenhagen«. Paa Legemet: »Bekostet omstøbt Aar Anno (!) 1792 af Kammerherre Holger Reedz-Thøtt(!) til Stamhuset Gavnøe«. Tvm. 110 cm.

1755 fandtes der tre Klokker, hvoraf den mindste var identisk med Nr. 1.

Paa den mellemste †Klokke stod: »Anno 1616 gos mich Hartvich Qvelliz Mejer. Si deus pro nobis, quis contra nos«.

Paa den største †Klokke stod »ovenom« med latinske Initialbogstaver et, sikkert ret fejlfuldt gengivet plattysk Vers: «Ut dem fur bin ich geflaten it hedde dem mester Ballof vordraten it geschak na der bur sin darume must ich tu Rostok hen in vil ich van bormesters dor er dat geldt komt her vor. Lxxxivv. Neden om: »Her Peter Hans Smit. Also hat Godt de

Velt gelevet dat Er sein eingeboren son gaf updat alle de an En geloven nicht vorlaren verde sundern dat evige Leven hebben MVest[phal]«.

GRAVMINDER

Epitaf, Maleri paa Lærred, 122 × 120 cm, med to knælende Portrætfigurer i ottekantet Bølgelisteramme, flankeret af et Par Halvsøjler og omgivet af bruskbarokke Ornamenter. Egetræet er renset, Navnene malede af nyt. Den gamle Indskrift var (1755): »Her inden for« hviler Hans Clausen, Sognepræst 1655, død 1673, og Maren Davidsdatter, gift 16 Aar, død 1674. Nu i Sakristiet (1755: i Koret). Begravelsen er under Sakristiets Gulv (Kaldsbog)[4].

Gravsten. 1) Med latinsk Indskrift over Sognepræst Peder Nielsen Svane, død 1. Febr. 1582, i sin Alders 50. sit Embedes 30. Aar, gift i næsten 8 Aar med Karen Sørens Datter (4 Børn), og over Peder Lavridsen, død (»violentia mortis circumventus«) 1. April 1591, i sit 31. Aar, Sognepræst her i 5 Aar, gift med Karen Sørens Datter (1 Søn, 1 Datter). Skrifttavle med fordybede Versaler, oprindelig fyldte med sort. Foroven den opstandne Kristus, forneden to Skjolde med HPS og HPL. Hjørnecirkler med Evangelisttegn (stiv, symmetrisk Matthæusengel). Ølandsk Kalksten, 220 × 124 cm, nu i Taarnrummet (1755: i Korgulvet).

2) Med latinsk Versalindskrift over Sognepræst Søren Jørgensen, Provst i Hammer Herred, død i sin Alders 58. og Embedes 30. Aar, gift med Karen Sørens Datter (6 Børn), død 4 Kal. Nov. 1619. Under et langt latinsk Vers Frakturskrift paa Dansk: Karren Søffrensdaater, død i sit 63. Aar 28. Marts 1624. Nederst Valgsprog: »Deo confisus nunquam confusus« (Versal) og »Forlad Dig paa Gud oc icke paa Mennisker« (Fraktur), Rester af Bomærkeskjolde og to Evangelistcirkler. Af samme Stenhugger som Nr. 1, men ret beskadiget. Ølandsk Kalksten, 220 × 142 cm, nu i Lighuset (forhen i Korgulvet).

3) Figursten fra o. 1650 med Relieffigurer af en Præst og hans Hustru, staaende under en Tvillingarkade med barokke Detailler; under Kapitælprofilerne hænger Vindrueklaser. Religiøs Randskrift (Joh. Aab. 14,13); forneden en aldrig udfyldt Flade. Rimeligvis er det efternævnte Provst Povl Pedersen, død 1655, der har anskaffet Stenen. Ølandsk, 202 × 141 cm. Paa Taarnrummets Nordvæg.

4) Jacob Møller. Sognepræst, født 19 Febr. 1688, kaldet 16 Apr. 1729, gift 5 Okt. 1730 med Mette Krag, død 29 Jan. 1759, efterladende Ægtefælle og Datter. Ærevers. Marmorplade 81 × 62 cm, i nordre Udbygnings Østvæg.

Forsvundne Gravminder. †*Epitaf,* fra 1647, opsat af Povel Pedersen, Sognepræst og Provst, over sig og sin sal. Hustru Elisabeth Søffrensdatter samt

begge deres Børn. Han var Præst her i 36 Aar, gift i næsten 24 Aar (1 Søn og 4 Døttre), døde 10 Dec. 1655 i sit 66. Aar. Hun døde 27. Juli 1644 i sit 46. Aar, 1 Maaned, 6 Dage. 1647. Til Siderne: Moses og Kristus (Indberetn. 1755 og 1759). Sml. Præstø S. 42.

Lille *†Ligsten* i Skibet over sal. Berete Pedersdatter, Jacob Nielsens Hustru i Windinge, død 8 Jan. 1667 (Kaldsbog).

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1661—72 (RA). — Kaldsbøger 1738—1859, 1859—62, fra 1862 (ved Embedet). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1758 (LA). — Museumsindberetninger af C. M. Smidt og Hugo Matthiessen 1911. Revideret af C. A. J. og V. H. 1929.

P. E. Jensen: Gaunø Kloster og Herregaard. Kbh. 1902. S. 309—19, 501—06.

[1] P. E. Jensen. S. 309 f. [2] Magnus Petersen: Kalkmalerier. 1895. S. 139. Kornerups Notebog X, 33 (NM). [3] Udført af Maler H. Munk, Holbæk. [4] Lund: Da. mal. Portrætter IX, 168. Sagnet fortæller, at Epitafiet er bekostet af Menigheden som Tak for, at Præsten henvendte sig til Karl X Gustav for at fri Byen fra Ødelæggelse. P. E. Jensen. S. 502.

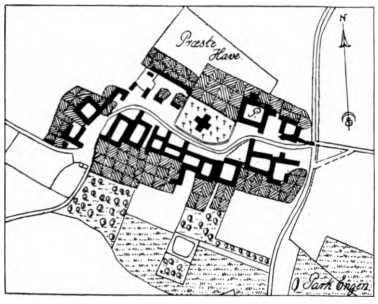

Fig. 8. Sværdborg 1806.